

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Милена Шушулова-Павлова, Нов български университет,
за *дисертационния труд* на **Емануела Крондева**
докторант в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и
изкуствата, Катедра „Музика и мултимедийни технологии“
с научен ръководител: доц. д-р Веселин Караатанасов
на тема:

Стимулиране на творческите музикални дейности чрез инструменти за VSTi

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... Методика на обучението по музика

Биографични данни

Емануела Крондева е асистент-преподавател от октомври 2021 до момента СУ „Св. Климент Охридски“ във „Факултет по науки за образованието и изкуствата“ – катедра „Музика и мултимедийни технологии“. Преподавани дисциплините: Електронни клавишни инструменти, Електроакустични инструменти, Аранжмент и VSTi технологии, Информационни компютърни технологии и работа в дигитална среда, Аранжмент за инструментални формации, Информационни компютърни технологии, Музикални компютърни технологии, Музикална компютърна грамотност, Поп и рок история, Поп и джаз пеене. Тя е артист-инструменталист (вокал, пиано) самостоятелно и в различни формации, както и частен преподавател по пиано. Реализира множество участия в България и чужбина. Март 2021 започва докторантура по „Методика на обучението по музика“ в Софийски университет „Св. Климент Охридски“. От 2020 е *магистър* по „Музикални и мултимедийни технологии“ в специалност „Музика“ на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. През 2011 става *бакалавър* – учител по музика също в СУ. Средно образование завършва в 2003 като артист-инструменталист по специалност пиано в класа на Евгени Желязков в Национално училище по изкуствата „Проф. Веселин Стоянов“ / Русе. Има спечелени редица награди: 2023 Награда за „Женски глас“ в Национални музикални награди; 2022 Награда за „Млади учени и постдокторанти-2“; Финалист в конкурса „Пролет“ на БНР; 2021 Финалист в конкурса „Пролет“ на БНР; Участия в класации на БНР Top20, Ново 10+2 на БНТ и Национални музикални награди; 2001-2002 I награда за соло пиано в Националния музикален конкурс „Светослав Обретенов“ / Провадия, България; 1999-2000 III награда за соло пиано на Международния конкурс за млади дарования „Бряг на надеждата“ / Добрич, България; 1998-1999 II награда за соло пиано на Международния конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и земята“ / София, България; III награда в клавирно дуо на Международния конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и земята“ / София, България; I награда в клавирно дуо на Международния конкурс „Art and Education in XXI century“ / Киев, Украйна; 1997-1998 II награда в клавирно дуо на Международния конкурс „Art and Education in XXI century“ / Киев, Украйна.

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа: Въведение. ПЪРВА ГЛАВА: Постановка на проблема. ВТОРА ГЛАВА: МКТ като инструмент за обучението по музика. ТРЕТА ГЛАВА: Методически модел. ЧЕТВЪРТА ГЛАВА: Концепция, изпълнение и анализ на експерименталното проучване. Заключение. Библиография от 69 източника (17 на кирилица и останалите на латиница). Приложение 1 (нотни примери, фигури, схеми); Приложение 2 (примерен план на занимания по интереси или ФУЧ); Приложение 3 (анкетни карти); Приложение 4 (снимки от проведеното изследване); Приложение 5 (проведено обучение с педагогически специалисти).

Предмет и цел на дисертационното изследване

Цел на дисертационния труд е да се изследват възможностите за използване на VSTi в общообразователните училища за стимулиране на креативност и творчески музикални дейности сред учениците от V до VII клас. Това включва развитие на музикалните компетенции, задълбочаване на интереса към дигиталните музикални технологии, как чрез използването на подходящи за учениците програми могат да се придобият умения в областта на музикалното аранжиране (чрез серия от петнадесет теми се цели създаването на основа за бъдеща професионална работа с по-сложен софтуер като Logic Pro, Cubase и Ableton Live).

Основни задачи: анализ на учебните програми по музика от V до VII клас; изследване на аранжмента и ролята на аранжора; разглеждане на музикалните компютърни технологии, като инструмент за обучение по музика; проучване на технологичното ниво и стиловите предпочитания на учениците от V до VII клас, както и цялостната им нагласа по отношение на занятия, свързани с музикални технологии; разработване на

съвременен методически модел за обучение, чрез който учениците имат възможност да създадат кратки и лесни аранжimenti; констатиране на засилване на креативността, музикалната компетентност и технологичните умения на учениците при работа с VSTi; стимулиране на цялостния интерес към музиката чрез работа със музикален софтуер и VSTi; проучване сред музикални педагози и студенти по педагогика на обучението по музика за мнения и препоръки, относно творческите занимания с лесно достъпни музикални технологии при ученици в прогимназиален етап на обучение.

Предмет на изследването е работата на учениците с виртуални студийни технологии – изучаването на начина, по който тези технологии подпомагат развитието на музикални умения и стимулират творческото им мислене.

Обект на изследването е възможността на учениците да започнат творчески процес и апробирането на съвременен методически модел по програма на МОН за използване на VSTi, уеб-базирани програми и мобилни приложения в прогимназиален етап на обучение (V – VII клас) под формата на занимания по интереси или факултативни учебни часове (ФУЧ), което ще допълни ефективността от възпитателния процес в часа по музика чрез стимулиране на креативността, разнообразяване на творческите дейности и разширяване на музикалните компетенции. Идеята на докторантката е разработена освен технологично-музикално и с цел учениците да придобият и общо личностно развитие.

Актуалността на дисертационния труд се състои в необходимостта от въвеждане на иновативни методи (базиращи се на дигиталните технологии в образованието), които да насърчават активното възприемане на музиката в обучението в средните училища като обща култура, както и активното знание и участие в нейното създаване. Включването на задачи за създаване на мелодии, лек аранжимент на песни и изучаване на съвременни музикални стилове би заинтригувало интереса на учениците за бъдещи професионални занимания в областта на музикалното продуциране.

Работна хипотеза на научната разработка е създаване и апробиране на условия за интегриране на виртуалните студийни инструменти (VSTi) в обучението по музика в общообразователното училище (при ученици от V до VII клас), и какви са очакванията за повишаване на креативността у децата за създаване на устойчива мотивация за учене.

Значимост на изследвания проблем и актуалност

Необходимостта да се предложат методи за по-пълноценно използване на музикален софтуер и виртуални инструменти в обучението по музика в прогимназиалния етап е предизвикала интереса и научното търсене на докторантката. Като асистент по МКТ и се предоставя възможност да работи и със студенти по музикална педагогика. Този опит ѝ позволява да се запознае с нивото на подготовка и компетенции на бъдещите учители и да анализира техните нагласи и възприятия, относно въвеждането на дигитални средства в обучението по музика. Наблюденията ѝ върху адаптацията на студентите към тези технологии и готовността им да ги приложат в бъдещата си професионална практика са пряко свързани с темата на дисертацията. Въз основа на тези наблюдения изследването в дисертацията е насочено към **създаване на конкретни предложения за усъвършенстване на методите на обучение по музика**, като се вземат предвид актуалните технологични тенденции и възможности за работа с учениците.

Методите за изследване в дисертационния труд са различни: съчетанието на експериментални занятия, анкетни проучвания, наблюдения и интервюта позволява количествено и качествено изследване на въздействието на музикалните технологии върху креативността и музикалните компетенции на учениците. **Разработеният методически модел** и анализът на получените данни допринасят за създаването на стабилни практики, които могат да бъдат приложени в българското образование.

Степен на познание на докторанта

За да докаже своята работна хипотеза в дисертацията, докторантката използва интегриране на инструменти за работа с VSTi в музикалното обучение и създава специфични условия и рамки, като: осъществяване на обучителния курс от квалифициран специалист за работа с безплатна и лесно достъпна музикална програма; поддържане на ясно структурирани уроци и материал за самоподготовка; разработване на учебни теми, които интегрират елементи от музикалната теория и практика с използването на дигитални инструменти; необходимо е учениците да разполагат със свободен достъп до интернет, както и да притежават личен телефон или таблет (компютър), на който да работят с приложението или през браузър; използването на качествени слушалки и MIDI клавиатура е препоръчително; включване на задачи за създаване и представяне на леки аранжimenti; стимулиране на екипната работа и съвместни музикални проекти; разработване на критерии за оценка, които да обхващат както техническите, така и креативните аспекти на готовите проекти; редовна обратна връзка от преподавателя за напредъка на учениците; избор на подходящи песни, които да ангажират интереса на учениците; осигуряване на необходимото време за реализация на проекта, като се включат възможности за извънкласна практика; използване на анкети и

интервюта преди и след програмата за оценка на въздействието върху мотивацията и креативността; наблюдение на интеракциите и ангажираността на учениците по време на обучението, както и внимателно документиране на педагогическите практики и техните резултати. Всичко това показва ясна научта визия и вещина в педагогическата и методическа работа.

Резултатите са представени чрез детайлен разбор на информацията, извлечена от изследването. Заключението обобщава основните констатации на дисертацията и обсъжда техните последици. Приложенията включват допълващи материали, като снимки, графики, извадки от интервюта и анкети. В разработката са представени още конкретни похвати и упражнения, които помагат да бъдат изяснени различни теми, свързани с аранжиранията и музикалните технологии. Методиката комбинира теория и практика, което предоставя на ученици възможност да приложат усвоените знания в реален творчески процес. Съчетаването на знания и умения прави този подход на обучение иновативен и интересен.

В първата глава е разгледан урокът по музика в контекстът на модерните педагогически подходи в България, подчертавайки нормативната рамка и учебните програми по музика за V-VII клас. Анализът на тези програми установи, че макар да са включени занимания в програмата, то те не предлагат достатъчно възможности за интеграция на съвременните технологии, което ограничава учениците в придобиването на ключови компетенции за XXI век. Едва 6,7% от 105 деца са работили с виртуални студийни инструменти. Обсъдени са също музикалните изразни средства и тяхната роля като основа за работа с VSTi. Осъществен е и кратък исторически преглед на аранжиранията. Той обхваща период от XIV до XXI век. Разгледани са и теми свързани с музикалното възприятие и стимулирането му чрез аранжиранията.

Втора глава изследва технологичните аспекти свързани с обучението по музика. Разгледани са както основните способности, които учениците е препоръчително да развиват, така и технологичните инструменти, нужни за работа с VSTi. Включването на Logic Pro във втора глава е обосновано с нуждата да се представи пълният потенциал на музикалните технологии и тяхното приложение в различни етапи на образованието. BandLab е основният инструмент за експеримента, но Logic Pro служи като мост към по-професионалната реализация на учениците и педагозите, които работят или ще работят в областта на музикалното продуциране. Това помага да се установи как методите и подходите в BandLab могат да бъдат основа за преминаване към по-сложен софтуер. Разгледани са подробно най-актуалните виртуални студийни инструменти.

Третата глава представя методически модел за интеграция на VSTi като основа за обучение на ученици от V до VII клас. Този модел комбинира теория и практика, като включва създаване на аранжиранията и собствени проекти. Ефективността на подхода е демонстрирана чрез структурирана методика и ясно дефинирани цели на курса. Анализирани са преход от уеб-базирана платформа към професионален музикален софтуер за надграждане на програмата и по-задълбочени занятия с ученици и преподаватели. Представен е подробно цялостен процес по създаването на авторска песен по зададен текст в Logic Pro.

Четвъртата глава дава анализ на проведеното експериментално проучване, включващо работна група ученици, експериментална група и анкети към учители и студенти. Данните показват, че учениците възприемат новите технологии с ентузиазъм. Почти 90% от тях успяха да създадат лек аранжиранията, независимо дали напълно самостоятелно или с малка помощ. Учителите, от друга страна, подчертаха необходимостта от допълнителна подготовка и квалификация, за да бъдат по-уверени в използването на тези технологии в клас.

Въвеждането на музикални технологии в обучението на ученици от V до VII клас на общообразователните училища се оказва ефективен и иновативен подход за стимулиране на творческата активност и разширяване на музикалните им компетенции. Проведеното изследване, обхващащо работна и експериментална група, предостави ценни изводи за потенциала на дигиталните методи в образователния процес. Работната група, основаваща се на традиционните методи на преподаване, показва известни пропуски в работата си с музикални технологии, макар и силна мотивация да създават музика. Цели 93% споделиха, че не работят в часа по музика с виртуални студийни инструменти. 17.1% от учениците са опитвали да създадат собствена музика или да направят аранжиранията на песен чрез компютър, таблет или телефон, докато значителните 82.9% не са имали такъв опит. Липсата на поглед към съвременни инструменти като виртуални студийни технологии (VSTi) и музикални уеб-базирани приложения ограничи възможностите им да развиват и демонстрират своите музикални идеи. Това контрастира ярко с резултатите от експерименталната група, където учениците не само показаха висок интерес към работата с музикални технологии, но и постигнаха значителни успехи в създаването на аранжиранията. Експерименталната група предостави ярък пример за това как технологиите могат да трансформират музикалното образование. Създаването на аранжиранията, базирани на техните лични предпочитания, осигури емоционална връзка с учебния процес, превръщайки го в приятно и продуктивно изживяване. Резултатите показаха, че 69.1% от участниците са увеличили интереса си към създаването на музика, а 85% са почувствали повишена увереност в своите способности.

Тези показатели доказват, че когато учебното съдържание отговаря на интересите на учениците, те се ангажират по-активно и с ентузиазъм.

Основни изводи на докторантката

Изследването ясно демонстрира, че интеграцията на музикални технологии в образователния процес може да преобрази традиционното обучение, като насърчи учениците да мислят творчески, да експериментират и да изразяват своите идеи. Подчертава необходимостта от модернизация на учебните програми, за да отговорят на интересите и очакванията на днешните ученици.

Показва потенциалът на музикалните технологии: Интеграцията на VSTi и софтуерни приложения като BandLab в образованието води до значително повишаване на креативността, ангажираността и технологичните умения на учениците.

Необходима е специализирана подготовка на учителите: Ефективното прилагане на тези технологии изисква целенасочено обучение на педагогическите специалисти, както и разработване на специализирани програми за тяхната квалификация.

Съвременността изисква подобряване на учебните програми: Съществува нужда от актуализация на учебните програми по музика, за да включват компоненти, свързани с дигиталното музикално творчество.

Гъвкавост на методическия модел: Разработеният методически модел може да бъде адаптиран към различни образователни програми и възрастови групи, осигурявайки възможност за надграждане на уменията и знанията на учениците.

Устойчивост и приложение: Представената методика предлага устойчив и практически приложим подход за модернизиране на музикалното образование, който е съобразен с потребностите на съвременното общество.

Коректност при цитирането

Емануела Крондева е коректна в своите цитирания.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд: Авторефератът отговаря на дисертацията.

Публикации по темата на дисертационния труд

Крондева, Емануела. *Кратко експозе на еволюцията на аранжмента през различните музикални епохи.* В: Музика, Мултимедия и Култура, том:1, брой:3, (под печат) 2025.

Крондева, Емануела. *Аранжментът като средство за музикално възприятие.* В: Музика, Мултимедия и Култура, том:1, брой:2, 2024, стр.:39-55, ISSN(online):3033-117X, doi:<https://fnoi.uni-sofia.bg/magazine/index.php/mmc/issue/view/43/30>

Крондева, Емануела. *Изкуството като вид манипулация.* В: Образование и изкуства: традиции и перспективи. Четвърта научно-практическа конференция с международно участие, 2023, стр.:446-462, ISSN(online):ISBN 978-954-07-5061-3, doi:<https://fnoi.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2023/10/Sbornik-IV-konferencia-Obrazovanie-i-izkustva-165x235-FINAL-16-10-2023.pdf>

Приноси на дисертационния труд:

1. Дисертацията представя методическа система за интеграция на виртуални студийни инструменти (VSTi) в обучението по музика за ученици от V до VII клас. Системата е иновативен модел за стимулиране на творческите умения чрез съвременни технологии, съобразен с възрастовите особености на учениците.
2. Научната разработка доказва ефективността на VSTi при повишаване на креативността, слуховите умения и мотивацията на учениците. Изследването показва значително подобрене в творческите способности и музикалното възприятие на учениците при използване на VSTi.
3. В дисертацията се представя описание (като процес) на авторски проект на аранжмент с обучителна цел. Проектът предлага практическа рамка за създаване на музикални аранжменти, която улеснява преподавателите и мотивира учениците и студентите.
4. Дисертационната разработка предлага практически насоки за учителите за използването на VSTi и BandLab в обучението по музика. Тези насоки включват конкретни методи за интеграция на музикални технологии в класната стая, като подпомагат преподавателската практика.
5. На базата на резултатите от изследването са формулирани препоръки за модернизиране на учебния план чрез включване на работа с музикалните технологии и интеграция с VSTi като допълнителни занятия извън учебната програма по музика.

6. Дисертацията предлага практическа и теоретична систематизация на знанията за аранжирежа, включително технологии и методология за създаването му като са обхванати неговата историческа еволюция, съвременните технологии за създаването му (VSTi, DAW и други) и методологията за практическа работа. Тази систематизация предлага цялостен и структуриран подход, който улеснява разбирането и прилагането на аранжирежа както в образователна, така и в творческа среда (особено за учители и други преподаватели, както и за лични нужди).

В заключение на тази РЕЦЕНЗИЯ ще завърша със следната оценка:

Дейността на докторанта отговаря на *наукометричните показатели* за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, според ЗРАСРБ. Дисертационният труд на **Емануела Крондева**, докторант в СУ на тема: **Стимулиране на творческите музикални дейности чрез инструменти за VSTi**, заедно с носените от него приноси и публикациите ѝ по темата, смятам достатъчни. Давам своята **положителна оценка** и предлагам на уважаемото научното жури **да присъди образователната и научна степен „доктор“** по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... Методика на обучението по музика на **Емануела Крондева**, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

8.02.2025, София

Проф. д-р Милена Шушулова-Павлова